

Model kamieni szlachetnych „GEMS”

Model GEMS odzwierciedla dynamiczną naturę ludzkiego mózgu i jego możliwości. W odróżnieniu od innych modeli oceniających sprawność funkcji poznawczych, bierze pod uwagę, że umiejętności każdego człowieka mogą ulec zmianie w jednej chwili. Zmiana otoczenia, sytuacji, interakcji i oczekiwań mogą stanowić dla niego albo pozytywne wsparcie albo zakończyć się stresem i poczuciem klęski. Ludzie podobnie jak kamienie szlachetne, mogą prezentować swoje najlepsze cechy, jeśli mają odpowiednie warunki i opiekę. Kiedy mózg się zmienia, to nie deficyty a zachowane sprawności będą sprzyjały budowaniu relacji partnerskich w opiece. To istota tego modelu. Zapewnienie otoczenia wsparcia dla wszystkich uczestników opieki, pozwala na wykorzystanie ich najlepszych stron. Model GEMS pokazuje, że nawet wtedy, gdy mózg się zmienia, ludzie - jak kamienie - nadal mogą lśnić. **Teepa Snow and Positive Approach® to Care Team**

SZAFIR ~ *taki jak zawsze ~ pełna sprawność poznawcza, zdrowy mózg*

- Cały ja: osobiste preferencje pozostają bez zmian
- Elastyczny w myśleniu, docenia różne punkty widzenia
- Stres/ból/zmęczenie mogą spowodować przejście w stan Diament: powrót do Szafira przynosi ulgę
- Zdolny do tłumienia i filtrowania osobistych reakcji: wybiera skuteczne rozwiązania
- Zdolny do dokonywania wyborów i ogłaszania decyzji
- Prawidłowo przetwarza informacje i płynnie przechodzi z jednej czynności do drugiej
- Starzenie się nie zmienia możliwości, ale proces przetwarzania jest wolniejszy, wymaga więcej wysiłku, czasu i praktyki

BURSZTYN ~ *uwięziony w czasie ~ wymagana ostrożność*

- Skupiony na wrażeniach zmysłowych: szuka, by spełnić pragnienia i próbuje unikać tego, czego nie lubi
- Otoczenie może wyzwać akcje i reakcje, bez świadomości zagrożenia
- Możliwości wzrokowe są ograniczone: skupiony na części a nie na całości
- To, co dzieje się w relacji do niego lub w jego otoczeniu, może powodować silne i zaskakujące reakcje
- Wkracza w cudzą przestrzeń i przekracza granice starając się zaspokoić własne potrzeby
- Ma okresy nasilonych zachowań: wielokrotnie powtarza tę samą czynność lub manipuluje jakimś przedmiotem
- Z powodu zmieniających się sprawności i perspektywy odmawia opieki lub się jej boi

DIAMENT ~ *czysty i ostry ~ zasada „rutyna i rytuały”*

- Może mieć wiele twarzy: zachowanie i perspektywa mogą się zmieniać radykalnie
- Woli rzeczy znane i może odmawiać zmian: płynne przechodzenie z jednej czynności do następnej stanowi wyzwanie
- „Sztynieje” pod presją, staje się egoistyczny; kiedy jest w stresie życzenia stają się potrzebami
- Nasilają się odczucia „lubię/nie lubię” w stosunku do ludzi/miejsc/rzeczy osobistych
- Reaguje na zmiany w otoczeniu; sprzyja mu znane, funkcjonalne i takie, które wybaczają błędy
- Potrzebuje powtórek i czasu, żeby przyswoić nowe/inne informacje albo nawyki
- Chętniej przyjmie pomoc od kogoś, kto jest autorytetem: reaguje lepiej, gdy czuje wzajemny szacunek

RUBIN ~ *głęboki i mocny kolor ~ nikt nie widzi możliwości*

- Używa rytmu: zwykle może śpiewać, nucić, modlić się, kołysać, bujać, klaskać i tańczyć
- Kiedy idzie, nie może się zatrzymać, kiedy stoi, nie może ruszyć z miejsca: potrzebuje wskazówek i pomocy
- Może wykonywać duże silne ruchy, ale sprawności manualnej już nie ma
- Z powodu ograniczonych umiejętności - przy jednocześnie zachowanych automatyzmach - mają miejsce niebezpieczne sytuacje
- Nie zauważa dyskretnej podpowiedzi, za to reaguje na przesadną mimikę twarzy i rytmiczne dźwięki
- Może naśladować czynności lub ruchy, ale nie może zrozumieć instrukcji i gestów
- Może wziąć przedmiot i go trzymać, ale nie wie, co z nim zrobić

SZMARAGD ~ *zielony i zmierza w jakimś celu ~ ma naturalne skazy*

- Uważa się za samodzielny i niezależny, ale ma ograniczoną świadomość zmian własnych możliwości
- Żyje chwilami pełnej sprawności i okresami braku logiki/rozumowania/perspektywy
- Rozumienie i używanie języka się zmienia: niezrozumiałe słowa i wiele powtórzeń
- Pomagają mu wskazówki i wsparcie, kiedy dokądś idzie/wraca i przy codziennych czynnościach
- Nie zawsze ma świadomość czasu, miejsca i sytuacji zgodnej z rzeczywistością
- Silne reakcje emocjonalne są wyzwalane przez strach, pragnienia i niezaspokojone potrzeby
- Potrzebuje wiedzieć, co będzie dalej: szuka pomocy i wsparcia, by wypełnić dzieł

PERŁA ~ *ukryta w muszli ~ niezapomniane chwile*

- Zwykle rozpoznaje znany dotyk, głos, twarz, zapachy i smak
- Człowiek jest nadal w środku, choć jego możliwości są minimalne
- Zrozumienie tego, co dzieje się wokół wymaga czasu: maksymalnie zwolnij i upraszczaj
- Podczas czynności opiekuńczych najpierw nawiąż kontakt, żeby dać poczucie komfortu a dopiero później użyj delikatnego dotyku
- Zmiany fizyczne są bardzo wyraźne: utrata wagi, unieruchomienie, wszystkie systemy zawodzą
- Odruchy obronne giną, oddychanie, przełykanie i poruszanie się będą coraz trudniejsze

Positive
Approach®
to Care

Model kamieni szlachetnych „GEMS” Z Perspektywy Człowieka, Który Żyje z Demencją

„Mój mózg jest zdrowy i niezawodny. W normalnym starzeniu się albo w stresie, mogę mieć problem ze znalezieniem odpowiednich słów. Mogę za to opisać, co mam na myśli w taki sposób, że rozumiesz. Mogę do siebie mówić, bo w ten sposób daję sobie wskazówki i podpowiedzi. Mogę się uczyć nowych rzeczy i zmieniać nawyki, ale to wymaga czasu i wysiłku. Kiedy to możliwe, szanuj moje wybory i preferencje. Potrzebuję więcej czasu, żeby podjąć decyzję. Podaj mi szczegóły i pozwól to przemyśleć. Pamiętam o planach i różnych innych informacjach, ale wsparcie jest pomocne. Mogą podobać mi się konkretne podpowiedzi, np. notatki, kalendarz albo telefony przypominające. Choroby oczu, problemy ze słuchem, utrzymaniem równowagi, koordynacji, depresja, niepokój, ból lub leki mogą mieć wpływ na moje zachowanie, ale moje możliwości poznawcze się nie zmieniają”.

SZAFIR

„Moja ogólna sprawność poznawcza jest dobra. Kiedy jestem zadowolony i mam wsparcie, mogę wszystko, ale w stresie mogę być ostry i sztywny a twoją pomoc odbierać, jako atak. Mam problem z dostrzeganiem innych punktów widzenia i mogę być mniej świadomy własnych ograniczeń. Stać się zaborczy w związkach albo o przestrzeń lub przedmioty. Mam wiele twarzy, więc ludzie będą mnie różnie oceniać, w zależności od sytuacji. To może powodować konflikty w rodzinie, wśród przyjaciół albo w zespole opiekuńczym, bo rzeczywiście trudno określić, czy robię to specjalnie, czy naprawdę moje możliwości są ograniczone. Mogę się udzielać towarzysko i świetnie ukrywać braki. Ludzie będą zmieniać zdanie w ocenie tego, co się ze mną dzieje. Zależy mi na utrzymywaniu zwyczajów i otoczenia takimi jak zawsze nawet, jeśli stanowi to problem. Często jestem skupiony na przeszłości, osobistych wartościach lub pieniądzu. Będę potrzebował pomocy, by dokonać zmian w moim życiu; to dla mnie bardzo trudne. Mogę być w stanie Diament z zupełnie innych powodów niż demencja.”

DIAMENT

„Mam defekt, to cecha naturalnego szmaragdu. Koncentruję się na tym, czego chcę lub czego potrzebuję w danym momencie i mogę nie mieć świadomości zagrożenia lub zmieniających się możliwości. Ucinam sobie pogawędki, ale (co jest znamienne) opuszczam co czwarte słowo i nie mogę utrzymać wątku w dłuższej rozmowie. Nie będę pamiętać szczegółów tego, co razem robimy, ale będę świetnie pamiętać jak się przy tobie czuję, twoją mowę ciała i głos. Mogę ukrywać rzeczy albo kłaść je w różne dziwne miejsca i uważać, że ktoś je zabrał. Mój mózg może tworzyć nieprawdziwe informacje, żeby zapłacić puste miejsca, co sprawia, że Ty myślisz, że kłamie. Jeśli będziesz mnie poprawiał albo klócił się ze mną, mogę się poczuć urażony i stać się wobec Ciebie podejrzliwy. Nie zawsze jestem racjonalny, ale nie chcę, żebyś dawał mi odczuć, że jestem niekompetentny. Mój mózg igra ze mną, zabierając mnie do różnych okresów i miejsc w moim życiu. Kiedy się z czymś zmagam, mogę ci mówić „Chcę iść do domu”. Aby zapewnić mi pomoc i opiekę, których potrzebuję, musisz iść z moim nurtem używając pozytywnego i partnerskiego podejścia i modyfikować moje otoczenie.”

SZMARAGD

„Jak cząstka uwieczniona w bursztynie, tak ja jestem „złapany” w daną chwilę. Możesz być zdziwiony widząc, jak odbieram świat wokół mnie. Mogę cię nie rozpoznawać, albo nie widzieć cię w całości. Moja relacja z tobą zależy od tego jak wyglądasz, brzmisz, poruszasz się, pachniesz i reagujesz na mnie. Lubię robić proste rzeczy, ciągle od nowa. Mogę potrzebować ciągle czymś poruszać i czegoś dotykać, coś wachać, smakować, brać lub drzeć coś na kawałki - ciągle to powtarzać. Kiedy ciebie to wykańcza - mnie uspokaja. Nie rozpoznaję zagrożenia: musisz zadbać o bezpieczeństwo w moim otoczeniu. Nie toleruję dyskomfortu, ponieważ moje usta, ręce, stopy i genitalia są hiperwrażliwe z powodu zmian w moim systemie nerwowym. Dlatego czynności, takie jak jedzenie, zażywanie leków, higiena jamy ustnej, kąpiele, ubieranie i toaleta mogą mnie stresować. Proszę zwróć uwagę na moją reakcję i przestań, jeśli odmawiam. Nie mogę sobie z tym poradzić i jedno z nas, a może nawet oboje, może zostać skrzywdzone fizycznie i/lub emocjonalnie. Jeśli tak jest, odczekaj kilka minut, nawiąż ze mną kontakt i spróbuj inaczej: przekieruj moją uwagę.”

BURSZTYN

„Moje deficyty są tak duże, że trudno zobaczyć, co mi pozostało. Choć moje zdolności manualne stały się bardzo ograniczone pamiętaj, że mogę się ruszać i wykonywać proste czynności moimi rękami. Będziesz musiał przewidywać, identyfikować i odpowiadać na wszystkie moje potrzeby nawet, jeśli nie zdają sobie z nich sprawy. Zaplanuj stworzenie otoczenia wsparcia, zadbaj o dokładną opiekę i zaplanuj mój dzień. Tak jak „przewodzący na pasach” kieruje ruchem, tak ty będziesz musiał kierować mną i moimi zmianami. Rzadko mogę coś sam zacząć lub przestać, zmiana biegów to dla mnie wyzwanie. Najpierw zrób to, co ja, następnie użyj swojego ciała, żeby mi pokazać, co mam dalej zrobić, robiąc tylko jeden krok za każdym razem. Technika Hand-Under-Hand™ (Dłoń-pod-Dłonią™) pomaga mi poczuć się bezpiecznie. Wtedy wiem, co zrobić. Zagrożenie jest częścią mojego życia ze względu na zmiany w widzeniu, przeżywaniu, utrzymywaniu równowagi i koordynacji. Możesz zredukować ryzyko, ale nie możesz go wyeliminować. Nadal mogę odczuwać radość, jeśli zechcesz zapewnić mi to, co sprawia mi przyjemność.”

RUBIN

Nawet wtedy, gdy jestem uwieczniony w muszli jak perła, są chwile, gdy jestem czujny i odczuwam. Zbliżam się do końca mojego życia. Te momenty, gdy udaje nam się nawiązać kontakt są sensem i wartością wszystkiego między nami. Wykorzystaj ten czas nie tylko po to, by wykonać obowiązki wynikające z opieki, ale by dać mi poczucie komfortu i po prostu być ze mną. Aby pomóc mi dobrze zakończyć życie szanuj mnie, kiedy podejmujesz decyzje medyczne lub opiekuńcze: p-różę nie mów o mnie tak, jakby mnie tu nie było. Najlepiej reaguję na znane głosy i delikatne rytmiczne ruchy. Kierują mną odruchy i łatwo się wystrasza. Mój mózg traci możliwość kontroli nad moim ciałem. Bądź przygotowany, że będę miał trudności z oddychaniem i przelykaniem. Mój organizm może nie potrzebować więcej jedzenia i picia, ponieważ przygotowuję się do opuszczenia mojego życia.”

PERŁA